

- ex
- 1 : orig. ca.
 - 2 : minister
 - 3 : diuid → versie
 - 4 : KA/S - map
 - 5 : P2
 - 6 : KA/S - distrib.

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S T

7 : P2-gedeelte
voor P2

P A N O R A M A

periode 1 april 1984 - 1 oktober 1984

ALGEMENE EN KABINETSAANGELEGENHEDEN

Staten-Generaal

Tijdens een bijeenkomst op 3 mei 1984 heeft de Minister van Binnenlandse Zaken de Vaste Commissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten informatie verstrekt over de relatie van de Dienst met (alias), een deelnemer aan het vredesactiekamp te Woensdrecht, alsmede over de activiteiten van de Dienst in Surinaamse kringen. Op 16 mei 1984 is de Minister op verzoek van de heer Lankhorst (P.P.R.) geïnterpelleerd over wat genoemd werd "de infiltratie van buitenlandse inlichtingendiensten in de Nederlandse vredesbeweging" (affaire). Een motie van afkeuring werd verworpen. Het laatste verslag van de Vaste Commissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten dateert van 25 augustus 1981; het verslag van haar werkzaamheden sindsdien zou naar verluidt in voorbereiding zijn.

Ontwerp van Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten

Ontvangen werd het concept-eindverslag van de Vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken. De beantwoording is in voorbereiding. De Dienst is inmiddels begonnen met voorbereidende werkzaamheden ten behoeve van de totstandkoming van de door het wetsontwerp voorgeschreven regelingen met betrekking tot persoonsgegevens.

Benelux

De Bijzondere Commissie voor het personenverkeer is in de verslagperiode één maal, haar Subcommissie ad hoc vele malen bijeengewest. Het centrale onderwerp van bespreking vormde het voorstel van de Bondsrepubliek de personencontrole tussen de Bondsrepubliek en de Benelux te versoepelen en vervolgens af te schaffen.

Nationale ombudsman

De Minister heeft met de Nationale ombudsman een afspraak gemaakt met betrekking tot de wijze, waarop hem inzage wordt verleend in de dossiers van de Dienst.

Wet Openbaarheid van Bestuur

De Minister heeft conform het advies van een hoorcommissie in beroep afwijzend beschikt op het verzoek van een burger hem inzage te verlenen in de eventueel over hem bij de Dienst berustende gegevens.

Gerechtelijke procedures

Wilman vs. de Staat

Deze civiele procedure sleept zich voort; de Memorie van Antwoord is in voorbereiding.

----- (alias -----) -----

Op verzoek van een bewoner van het vredesactiekamp te Woensdrecht is als getuige gehoord in een door het Hof bevolen voorlopig getuigenverhoor.

Voorlichting

Op zeer bescheiden schaal is in de verslagperiode off-the-record-voorlichting gegeven.

Regelgeving

Medewerkers van het Kabinet van de Dienst zijn in toenemende mate betrokken bij de voorbereiding van die regelgeving, die direct of indirect de taakuitvoering van de Dienst kan raken.

Klachten

Wederom was er een zeer gering aantal klachten. Geen klacht bleek gegrond.

Opsporing oorlogsmisdadigers

De Dienst verleende de Landelijke Officier van Justitie belast met de opsporing van oorlogsmisdadigers, mr. , enige ondersteuning in de vorm van inzage in bepaalde dossiers.

Algemene Rekenkamer

Een team van de Algemene Rekenkamer, dat een onderzoek bij de Centrale Recherche Informatiedienst (CRI) uitvoerde, werd desgevraagd te woord gestaan door het Hoofd en een juridisch medewerker van het Kabinet. Toelichting werd gegeven op de samenwerking tussen CRI en BVD in het vlak van de terreurbestrijding.

Bezinningsconferentie

In mei kwamen de Dienstleiding en de Hoofden van zelfstandige onderdelen van de Dienst bijeen in een conferentieoord voor een bezinning op het functioneren van de Dienst. Dit resulteerde in een aantal conclusies en beleidsvoornemens. Onder meer werd vastgesteld dat de Dienst behoefte heeft aan een organisatie & efficiency component. Inmiddels zijn stappen gezet om tot realisatie hiervan te komen.

Europese cursus

Twee medewerkers van het Kabinet hebben deelgenomen aan de (elfde) cursus van West-Europese veiligheidsdiensten welke werd georganiseerd te Bordeaux.

Relatie met CZW

Voor de nieuw aangetreden Juridisch Adviseur en een andere medewerker van CZW met wie veel contact wordt onderhouden vanuit het Kabinet van de Dienst werd een oriëntatiedag georganiseerd.

Relaties met buitenlandse diensten

De Dienst ontving in de verslagperiode de hoofden van de Marokkaanse (april), Turkse (mei), Australische (juni) en Amerikaanse (augustus) inlichtingendienst, allen voor een meerdaags bezoek. Het plaatsvervangend hoofd van de Israëliische inlichtingendienst bezocht de dienst in juni.

Het Hoofd van de Dienst woonde in april de voorjaarsvergadering van het NATO Special Committee te Brussel bij. Tweemaal nam hij deel aan het halfjaarlijks overleg van Westeuropese diensthoofden (mei, Denemarken en september, België).

Het plaatsvervangend Hoofd van de Dienst was in mei aanwezig bij de TREVI-bijeenkomst van Hoge Ambtenaren en het Hoofd Kabinet vertegenwoordigde in september de Dienst bij de vergadering van de TREVI-werkgroep I, welke vergaderingen beide in Dublin plaatsvonden.

Incidenteel kwamen delegaties van bevriende diensten voor werkoverleg naar Den Haag en bezochten delegaties van de Dienst bevriende relaties voor de uitwisseling van gegevens en ervaring.

Met betrekking tot de genoemde contacten en tot het routinematige berichtenverkeer met buitenlandse zusterdiensten, kan gesteld worden dat deze in de verslagperiode vruchtbaar en derhalve naar tevredenheid hebben gefunctioneerd.

Relaties met de politie, de binnenlandse zusterdiensten en andere (beleids-)instanties

In de verslagperiode werd regelmatig overleg gepleegd met korpschefs van gemeentepolitie en districtscommandanten van Rijkspolitie. Aan 32 korpschefs en districtscommandanten werden door een kabinetsmedewerker één of meer bezoeken gebracht. Twaalf leidende politiefunctionarissen brachten om uiteenlopende redenen een bezoek aan de Dienst.

Veelvuldig werd overleg gepleegd met beleidsfunctionarissen van de Nederlandse inlichtingendiensten en de Koninklijke Marechaussee.

Door het Hoofd van de Dienst en een Kabinetsmedewerker werd de jaarlijkse studieconferentie van hoofdcommissarissen en commissarissen van gemeentepolitie bijgewoond.

Met vertegenwoordigers van zeven grote gemeentepolitiekorpsen en de Rijkspolitie wordt momenteel van gedachte gewisseld over de mogelijkheden tot automatisering bij de plaatselijke inlichtingendiensten.

DIRECTIE B

Relaties

Regelmatig werd ten behoeve van de regering, de NATO, binnenlandse- en buitenlandse zusterdiensten, justitiële en bestuur-

lijke autoriteiten gerapporteerd over het gevarieerde werkterrein van politiek-extremistische partijen, anti-democratische organisaties en pressiegroepen van Nederlanders en buitenlanders.

Met de politie-inlichtingendiensten werden veelvuldig werkbesprekingen gevoerd en bestond een zeer frequente uitwisseling van informatie om een optimaal inlichtingenresultaat te bereiken en de politie in staat te stellen om zo nodig tijdig en efficiënt maatregelen te treffen.

Wekelijks werden met de Bijzondere Zaken Centrale van CRI gegevens uitgewisseld over verkregen informatie met een strafrechtelijk aspect.

Geregeld was er voorts overleg met de militaire zusterdiensten op het terrein van de activisten van anti-militaire organisaties. Naast de werkgroep, waarin de IDB, Lamid en BVD overleg plegen omtrent de beeldvorming over Suriname en de op dat land gerichte activiteiten vanuit ons land, vonden er regelmatig besprekingen over deze problematiek plaats in een werkgroep, waarin de IDB, de BVD en Buitenlandse Zaken vertegenwoordigd zijn.

Met de belanghebbende buitenlandse zusterdiensten werd informatie uitgewisseld, met name ditmaal op het gebied van terrorisme, rechts-extremisme en activiteiten in de Surinaamse sfeer.

Aandachtsgebieden

a. Communisme

Met proportionele aandacht werd de politieke en ideologische ontwikkeling in en rond de CPN gevolgd. Interessant was in dat verband de scheuring binnen de orthodoxe vleugel van de partij. Daar koerst het Verbond van Communisten in Nederland (VCN) aan op de vorming van een zelfstandige Marxistisch-Leninistische partij, terwijl de overige "horizontalisten", onder meer verenigd in het zogenaamde Enkhuizer Overleg, de strijd binnen de CPN willen blijven voeren.

Tijdens de recente havenstakingen speelde de CPN geen enkele rol. Wel werd hier onze aandacht getrokken door de samenwerking van anarcho-syndicalisten met vakbondsfunctionarissen. Deze laatste ontwikkelingen, alsmede de belangstelling van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie (CPSU) voor het gebeuren, worden dezerzijds nauwlettend gevolgd.

Het pro-Chinees communisme in Nederland trok in de verslagperiode slechts in beperkte mate de aandacht. De overlevingskansen voor de splintergroepering KAO-ml (Kommunistische Arbeiders Organisatie-marxistisch-leninistisch) zijn vrijwel nihil geworden.

b. Heimelijke politieke beïnvloeding

Betrekkelijk veel aandacht vergde de analyse van processen van heimelijke politieke beïnvloeding in ons land.

Geconstateerd werd, dat de vooraanstaande rol die de Vereniging Nederland-DDR in deze vervult, onveranderd bleef, met dien verstande dat kortelings van Oostduitse zijde werd aangedrongen op een zo onopvallend mogelijk naar buiten treden. Sinds de recente oprichting van de Vereniging Vrienden Nederland-Tsjechoslowakije beschikken ook de Tsjechische diensten over een bruikbaar beïnvloedings- en inlichtingeninstrument in ons land. Aandacht werd ook besteed aan de activiteiten van de zogenaamde beroepsgroepen voor de vrede. Leden van deze groepen namen deel aan de symposia, die zich vooral kenmerkten door het innemen van pro-Sovjet standpunten.

Verder kon in de verslagperiode geconstateerd worden, dat de Sovjets - en in hun kielzog de andere Oostblokstaten - naar nieuwe openingen zoeken in het Westeuropese vredesfront, nu hen duidelijk is geworden, dat grote massa-organisaties als het IKV zich niet laten gebruiken als instrumenten van de buitenlandse politiek van de Sovjet-Unie. Daarbij richtten zij de aandacht weer op het bekende Samenwerkingsverband Stop de N-bom/Stop de kernwapenwedloop. Dit Verband beraadt zich momenteel van zijn kant op een eventueel hernieuwd aanhalen van de oude banden. Door een splitsing boette het reeds vrij machteloze Nederlandse Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking (NCEVS) nog meer aan kracht in. Radicale leden ervan onder leiding van gingen door onder de oude naam; de overige leden vormden een nieuwe organisatie, de Stichting Nederlandse Stichting voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (NSVSE). Opmerkelijk is, dat het aantal Nederlandse leden van de internationale communistische Wereld Vredesraad (WVR) verdubbeld is en dat alle leden in nauw contact staan met . Extra aandacht werd (en wordt) besteed aan het komende WJF te Moskou (1985); dit met het oog op verwachte KGB-belangstelling voor Westerse delegatieleden.

c. Politiek (gewelddadig) activisme

In de verslagperiode bleven de confrontaties beheersbaar, zij het dat ze iets grootschaliger werden dan eerder het geval was. De acties gericht tegen militaire vliegbases (Woensdrecht, Volkel) en tegen plaatsen waar opslag van Amerikaanse kernwapens wordt vermoed, vormen op het ogenblik niet meer dan een hinderende factor, hoewel de kans op radicalere acties aanwezig blijft. De samenwerking met de civiele en militaire diensten bleef met dezelfde intensiteit functioneren.

Anti-Kernenergie Beweging (AKB)

Op 22 september 1984 vond te Emmeloord de eerste manifestatie plaats van het Landelijk Platform tegen Kernenergie dat is opgericht naar aanleiding van het door Economische Zaken gedane voorstel tot de bouw van drie nieuwe kerncentrales. Het Platform heeft gesteld voorlopig het democratische pad van demonstreren en manifesteren tegen dit voornemen te willen blijven bewandelen. Men heeft echter nu reeds gezegd dat bij concretisering van het regeeringsplan hardere acties noodzakelijk zullen zijn.

De Amsterdamse "transportgroep" is weer plannen aan het beramen voor blokkades van uraniumtransporten naar en van Urenco, terwijl tevens gespeeld wordt met de gedachte aan acties bij Dodewaard en bij het Ministerie van Economische Zaken. Voor het laatste doel hebben reeds verkenningen plaatsgevonden.

Anti Militaristische Beweging (AMB)

Op 7 april 1984 zouden 5 objecten op de vliegbasis Volkel bezet worden. Toen bleek dat dit voornemen bekend was geworden, werd een onder zeer strenge geheimhouding voorbereide alternatieve actie uitgevoerd.

De in de vorige verslagperiode gereleveerde gelijktijdige inbraak in 4 MIBO-magazijnen vond begin oktober 1984 een vervolg in een poging tot gelijktijdige inbraak in 2 MIBO-magazijnen.

Kraak Beweging (KB)

De na de ontruiming van het "kraaksymbool" Wijers ontstane impasse heeft een gedeelte van de KB lam gelegd. In een ander gedeelte echter lijkt de actiebereidheid aanzienlijk opgeleefd te zijn. Bewijs hiervan vormen de "toeristen-acties" en de ongeregelheden in de Ferdinand Bolstraat in Amsterdam. Hoewel dit soort harde acties voor een groot gedeelte uitgevoerd wordt door relschoppers, worden ze duidelijk geïnspireerd door politiek gemotiveerde, anti-democratische leden van de woongroep Staatsliedenbuurt. Deze hardere houding en het zich feitelijk organiseren als een "Anti-Staat in de Stad" hebben zich ook in de Rivierenbuurt reeds gemanifesteerd en dreigen over te slaan naar andere buurten. Een uitstralend effect naar andere delen van het land is niet ondenkbaar.

In de afgelopen periode vonden ook harde acties plaats in Nijmegen en wel naar aanleiding van het Kruisrakettenbesluit van de Regering en de verwachte aankondiging op Prinsjesdag van verdergaande kortingen op de sociale uitkeringen.

d. Minderheden

Turken

Recentelijk zochten leden van de Turks-Koerdische gemeenschap in Nederland nadrukkelijk de publiciteit door middel van een tweetal bezettingsacties. Aanleiding voor deze overigens vreedzaam verlopen acties, gericht tegen Zweedse diplomatieke vestigingen h.t.l., vormde de dreigende uitwijzing van een aantal Turkse Koerden uit Zweden naar Turkije.

De activiteiten van de Turkse extremistische en radicale groeperingen en organisaties h.t.l. beperkten zich in de afgelopen periode voor het overige slechts tot demonstraties. Zij onthielden zich onder meer van gewelddadige acties om niet de positie van de in Turkije gevangenzittende leiders in gevaar te brengen.

Surinamers

In de afgelopen periode viel waar te nemen dat organisaties en groeperingen als de Raad voor de Bevrijding van Suriname, die oppositie voeren tegen de huidige machthebbers in Suriname, aan kracht hebben ingeboet. Interne verdeeldheid en financiële problemen, gekoppeld aan de onmacht om in te spelen op actuele gebeurtenissen in Suriname hebben de positie van het Surinaamse verzet in Nederland verzwakt. Activiteiten, die mogelijk in verband kunnen worden gebracht met het voorbereiden van een gewelddadige actie worden - voor zover bekend - momenteel slechts ontplooid bij de in Rotterdam actieve stichting Makmur.

De voorman van Makmur, heeft openlijk laten blijken, dat de activiteiten van deze stichting (o.m. de opvang en begeleiding van Surinaamse vluchtelingen beogend) het kader en de financiën moeten opleveren voor een - tegen BOUTERSE gerichte - (gewelddadige) actie.

In de verslagperiode werd een aantal Surinaamse opposanten h.t.l. het slachtoffer van een gewelddadige actie. In oppositionele kringen in de Surinaamse gemeenschap in Nederland en in de media werden deze en dergelijke acties veelal in verband gebracht met de heersende politieke tegenstellingen tussen voor- en tegenstanders van het BOUTERSE-bewind. Nimmer werd evenwel feitelijk vastgesteld of waren er concrete aanwijzingen, dat politieke motieven de drijfveer vormden voor de gewelddadige acties.

Verwacht wordt, dat het Surinaamse verzet zich voorshands vooral zal concentreren op de poging te voorkomen, dat Nederland de ontwikkelingssamenwerking met de huidige machthebbers in Suriname hervat.

Molukkers

Het bereikte compromis inzake de Molukse huuractie heeft geleid tot een periode van betrekkelijke rust in - met name - de Molukse gemeenschap in de wijk Oostgaarde in Capelle aan de IJssel.

De overeenkomst lijkt evenwel erg broos. Verschillen in interpretatie hebben bij de Molukkers geleid tot de mening, dat de Nederlandse overheid zich niet aan het accoord houdt.

In hoeverre in de (nabije) toekomst opnieuw Molukse acties kunnen worden verwacht is op dit moment niet duidelijk.

De afgelopen maanden werd een begin gemaakt met de herhuisvesting van de Molukse Gemeenschap uit het kamp Lunetten (Vught).

Dit woonoord vervult een bijzondere functie bij de Molukkers. Het vormt het laatste symbool van de status van het "tijdelijk verblijf" in Nederland. Na de eerste publicaties over de aanstaande herhuisvesting werd gepoogd de woning van een - bij het project betrokken - medewerker van het Ministerie van WVC in brand te steken. Uit het onderzoek is gebleken, dat bij deze actie naar alle waarschijnlijkheid geen leden van de Molukse gemeenschap in Vught betrokken zijn geweest.

e. Terrorisme

Contacten (ex) RVF (Rood Verzets Front) - RAF (Rote Armee Fraktion)

Duitse activist in Nederland

Een Westduitse activist met contacten in zowel de RZ (Rote Zellen)- als RAF-sfeer werd onlangs in Rotterdam gesignaleerd. In de jaren 1980-1982 trok hij enige malen de aandacht in verband met zijn contacten in militante Molukse kringen. Betrokkene wordt in de BRD gezocht wegens door hem in 1979/1980 gepleegde misdrijven.

f. Rechts-extremisme

In het rechts-extremistische politieke veld werd in de afgelopen periode vooral aandacht gevraagd voor bepaalde activiteiten van en ontwikkelingen binnen de Centruumpartij. Medio 1984 ontbrandde binnen deze partij een felle machtsstrijd. Naar aanleiding van de verkiezing van een nieuw partijbestuur op het in mei gehouden partijcongres tekende zich een geleidelijk feller wordende strijd tussen een min of meer gematigde en een radicale vleugel af. Voor de buitenwereld werd deze strijd gevoerd rondom het politieke thema van de te formuleren partijkoers. In feite speelden echter vooral persoonlijke tegenstellingen tussen het Tweede Kamerlid JANMAAT en partijvoorzitter de hoofdrol, en de bezetting van posities in de partijhierarchy de voornaamste bijrol. Die strijd duurt tot op heden voort. Er wordt ernstig rekening gehouden met een scheuring in de partij, waarbij de excommunicatie van de heer JANMAAT het startpunt zou kunnen worden.

DIRECTIE C

Relaties

De relaties met de Ministeries van Justitie en Buitenlandse Zaken lijken zich te stabiliseren. In de afgelopen periode werd in een concrete zaak nauw samengewerkt met het Ministerie van Sociale Zaken. De samenwerking met de militaire zusterdiensten en de IDB in een aantal projecten was bijzonder nuttig. De relatie met de Koninklijke Marechaussee in het kader van de grensbeveiliging verloopt goed. Dit geldt zowel voor de

controle op het reizigersverkeer, met name op de geheim gesignaleerden, als voor de controle op de Sowjet-Russische scheepvaart en individuele schepelingen in de Nederlandse havens.

Met een aantal andere instanties, waaronder de politie-inlichtingendiensten en de buitenlandse zusterdiensten werd in de verslagperiode wederom bevredigend samengewerkt.

Operationele activiteiten ten aanzien van de Sowjet-Unie

Door middel van een groot aantal informanten-, agenten-, dubbelagenten- en technische operaties werden gegevens verkregen omtrent activiteiten van de Sowjetrussische inlichtingendiensten tegen Nederland en zijn bondgenoten.

De aandacht richtte zich daarbij vooral op de officiële Sowjetrussische vertegenwoordiging hier te lande, van waaruit KGB en GRU hun inlichtingenactiviteiten voornamelijk bedrijven.

In samenwerking met de Belgische zusterdienst werd aandacht geschonken aan een Nederlander, die binnen het kader van bondgenootschappelijke verplichtingen werkzaamheden verrichtte in Brussel.

De Nederlander werd door aldaar gestationeerde Sowjetrussische inlichtingsofficieren er toe aangezet inlichtingenwerk te verrichten.

Dit leidde uiteindelijk tot de "persona non grata" verklaring van een aantal Sowjetrussen door de Belgische regering.

Voorts werd het reizigersverkeer van en naar de Sowjet-Unie, de Sowjet-scheepvaart en de groep van Russische emigranten in Nederland bestudeerd.

In de preventieve sfeer werd voorlichting gegeven aan bedrijven, die - i.v.m. de aldaar aanwezige kennis betreffende hoogwaardige technologie of omdat zij handelen in strategische goederen - in de belangstellingssfeer van de Sowjetrussische inlichtingendiensten liggen.

Naar verschillende personen die verdachte contacten met leden van de Sowjetrussische inlichtingendiensten onderhielden, waaronder enkele die spontaan hun medewerking aan deze diensten aanboden, werden onderzoeken ingesteld.

Operationele activiteiten ten aanzien van de overige communistische landen

a. DDR

Het Ministerium für Staatssicherheit (MfS) poogt voortdurend zijn informatiepositie in Nederland te verbeteren door Nederlanders die de DDR bezoeken te recrutereren. Om op deze activiteiten enig zicht te krijgen, worden bepaalde categorieën DDR-bezoekers door onze Dienst aangesproken.

Op deze wijze werden ook in deze periode weer recruteringspogingen van het MfS onderkend.

De DDR-vertegenwoordiging in Nederland blijft intensief pogen kontakten te leggen binnen politieke groeperingen, zo bleek opnieuw.

Bij enkele van deze kontakten is het overigens uiterst moeilijk vast te stellen waar de grens tussen normale informatievergaring en conspiratief inlichtingenwerk wordt overschreden.

b. Polen

Opnieuw kon worden vastgesteld, dat de Poolse militaire inlichtingendienst (Z-II) grote belangstelling heeft voor onze defensie. Vooral middels volg- en observatie-acties werd getracht zicht te krijgen op de activiteiten van de Z II in Nederland. Bekend is dat de Poolse inlichtingendienst veel aandacht besteedt aan de Poolse kolonie in ons land. Enerzijds heeft deze belangstelling een defensief c.q. controlerend karakter, anderzijds gebruikt men hier te lande verblijvende (ex-) Polen voor offensieve spionage-doeleinden. Daarbij ligt de nadruk op het verkrijgen van technische know-how en micro-electronica. Door middel van een groot aantal informanten en agenten-operaties werden gegevens verkregen omtrent de activiteiten van de Poolse inlichtingendienst in deze sfeer.

c. Tsjechoslowakije

Wederom trok de gerichte belangstelling van enkele in ons land geaccrediteerde Tsjechoslowaakse diplomaten voor de interne politieke situatie in Nederland onze aandacht. Enerzijds richtte die interesse zich op de ontwikkelingen binnen de Nederlandse vredesbeweging, waarbij de diplomaten zich een verlengstuk van de Tsjechoslowaakse buitenlandse inlichtingendienst (HSR/MV) toonden. Anderzijds stelden genoemde diplomaten serieuze pogingen in het werk, een Nederlands parlementslid te cultiveren, vanuit de expliciet uitgesproken behoefte hun informatiepositie in het parlement te herstellen.

Ook was in dit laatste geval sprake van enig heimelijk opereren, om hun mogelijke vertrouwen te beschermen tegen kritiek uit de kring van Nederlandse politici.

Opmerkelijk is dat het hoofd van de politieke afdeling der Tsjechoslowaakse Vertegenwoordiging in Nederland in toenemende mate zijn in ons land geaccrediteerde Sovjetrussische collega's consulteert.

Na jarenlange vergeefse pogingen is de CSSR-ambassade in 1984 eindelijk geslaagd in de oprichting van een Vriendschaps-Vereniging Nederland-Tsjechoslowakije (VVNT). In dat kader werden vervolgens door de Tsjechoslowaken met succes onderhandelingen afgerond om te komen tot een zusterstad-relatie tussen Brielle en Havlickbrod.

De traditionele activiteiten van de HSR/MV met betrekking tot de controle op in ons land wonende Tsjechoslowaken en die ten aanzien van militaire objecten blijken nog steeds onze aandacht te verdienen.

d. Roemenië

Steeds duidelijker wordt dat ook in Nederland de acquisitie van hoogwaardige Westerse technologie een taak is geworden van de

Roemeense inlichtingendiensten. Aanvankelijk werd aangenomen dat deze acquisitie uitsluitend bedoeld was om de Roemeense achterstand te verkleinen. Er zijn nu evenwel aanwijzingen dat de Roemenen op dit terrein ook opdrachten voor de Russen uitvoeren tegen betaling en/of andere vormen van compensatie.

e. Bulgarije

In de verslagperiode werd een groot deel van de bezetting van de Bulgaarse vertegenwoordiging vervangen. Naar het zich laat aanzien bevindt zich tussen de nieuwkomers geen on-evenredig groot aantal inlichtingsofficieren.

f. Hongarije

Op inlichtingengebied deden zich in de Hongaarse sfeer geen noemenswaardige veranderingen voor.

g. Cuba

Teneinde eventuele activiteiten van de Cubaanse inlichtingendienst contra Nederland beter in te kunnen schatten, werd het afgelopen jaar extra aandacht besteed aan dit object. Het resultaat van dit onderzoek bevestigde het reeds bestaande vermoeden, dat de Cubanen in ons land niet of nauwelijks actief zijn op inlichtingengebied.

h. Joegoslavië

Vanwege de geringe dreiging die nog uitgaat van de Joegoslavische inlichtingendienst en van het Kroatische en Albanees politiek-extremisme, bleef de inzet m.b.t. het Joegoslavische project beperkt tot handhaving van een minimale informatiepositie. Deze leek overigens voldoende om een opleving van de immer latent aanwezige terroristische dreiging te kunnen signaleren. Tevens bood de huidige informatiepositie enig zicht op de activiteiten van de Joegoslavische veiligheidsdienst, gericht op de hier te lande verblijvende Joegoslaven.

Z.O. Azië

a. Chinese Volksrepubliek

De aandacht bleef gericht op in Nederland studerende Chinese wetenschappers, die in toenemende mate belangstelling tonen voor die terreinen van wetenschap en techniek welke verband houden met zaken, waarvan kennisname door derden veiligheidsrisico's met zich mee kan brengen. Het gaat hierbij onder meer om de ontwikkelingen en techniek op het terrein van de nucleaire wetenschappen, alsmede om technieken en apparatuur op het gebied van de lucht- en ruimtevaart. Sinds de normalisatie van de betrekkingen tussen China en Nederland constateerde de Dienst een toename van de belangstelling van China voor die bedrijven welke zich bezig houden met de productie van wapensystemen.

Pogingen van de zijde van de Chinese diplomaten om Nederlandse academici van Chinese origine (vaak uit Indonesië afkomstig) te motiveren hun kennis in dienst te stellen van de opbouw van China trokken de aandacht.

b. Vietnam

Er zijn steeds meer berichten ontvangen die duiden op pogingen van de Vietnamese inlichtingendienst om vanuit Hanoi en vanuit de Vietnamese ambassade in Parijs activiteiten te ont-plooiën onder Vietnamese bootvluchtelingen.

Terrorisme

Terrorisme vanuit het Midden-Oosten

Palestijnse, Armeense, alsmede Iraanse en Libische terro-ristische activiteiten resulteerden gedurende de verslag-periode in ruim vijftig aanslagen, waarvan meer dan twintig in Europa. Met name gematigde Arabische landen, Israël en Frankrijk en in het buitenland woonachtige opposanten van het Libische en Iraanse bewind, vormden de belangrijkste doelen.

Het registreren en analyseren van deze, overigens buiten Nederland gepleegde, aanslagen werd (en wordt) van essentieel belang geacht, omdat

- de mogelijkheid aanwezig is, dat Nederland zelf vroeg of laat doelwit dan wel operatiegebied kan zijn;
- alleen (in samenwerking met CRI en OBZ) geëvalueerde in-formation zich laat vertalen in beveiligings- en andere uit-voerende maatregelen.

Dat in dit kader samenwerking (nationaal en internationaal) onontbeerlijk is bleek in de verslagperiode onder meer uit de vele, intensieve contacten.

Daarnaast werd, in het kader van de gestelde prioriteiten, primair aandacht geschonken aan de officiële vertegenwoordiging in Nederland van Irak, Iran, Libië en de PLO, alsmede aan individuen en groepen, die zich actief met het Palestijnse, Armeense en Koerdische vraagstuk bezig houden.

HOOFDAFDELING D

Beveiligingsadviezen

In deze verslagperiode werd wederom een groot aantal be-veiligingsadviezen uitgebracht aan hogere en lagere Overheids-instanties, aan bedrijven betrokken bij de uitvoering van geclassificeerde defensie-opdrachten en bedrijven van vitaal belang voor de instandhouding van het maatschappelijk leven. De verstrekte adviezen hadden betrekking op aspecten van or-ganisatorische, materiële, technische en personele beveiliging.

Bij de Dienst beschikbaar gekomen informatie betreffende beveiligde objecten gaf meermalen aanleiding tot het advies aan de betrokken beveiligingsfunctionarissen, maatregelen te treffen om tot een adequate (tijdelijke) aanpassing van de beveiligingssituatie te komen.

NAVO/WEU-beveiliging

De werkzaamheden werden gecontinueerd, voortvloeiend uit de door de Minister van Binnenlandse Zaken als National Security Authority aan de BVD gedelegeerde taken met betrekking tot de NAVO/WEU beveiliging. Controles werden uitgevoerd op de naleving van de internationaal overeengekomen beveiligingsmaatregelen. In een aantal gevallen hebben deze controles geleid tot aanbevelingen ter verbetering van de stand van de beveiliging.

De wens een goede personele beveiliging in stand te houden gaf aanleiding tot een aantal intensieve werkzaamheden.

Computerbeveiliging

De Hoofdafdeling D leverde in adviserende zin haar bijdrage op het terrein van de computerbeveiliging, in het bijzonder waar het betreft de toepassing van de betreffende voorschriften in de praktijk. In dit kader werd ook nauwgezet samengewerkt met deskundigen van de Militaire Inlichtingendiensten. Periodiek werd terzake overleg gevoerd.

Daar waar haar taakuitvoering dit noodzakelijk maakte trad de Hoofdafdeling D op als intermediair bij de totstandkoming van contacten tussen industrie en Overheid in het licht van automatiserings-beveiligingsvraagstukken.

Veiligheidsonderzoeken

Veiligheidsonderzoeken werden ingesteld naar kandidaten voor vertrouwensfuncties binnen de Rijksoverheid, bij bedrijven betrokken bij de uitvoering van gerubriceerde defensieopdrachten en naar gegadigden voor specifieke functies in de vitale sector van het bedrijfsleven.

Het besluit van het tot aanstellen bevoegd gezag, na kennis te hebben genomen van het resultaat van het veiligheids-onderzoek, tot afwijzing van de kandidaat-vertrouwensfunctio-naris over te gaan, heeft in één geval geleid tot behandeling door de Adviescommissie inzake Veiligheidsonderzoeken. De commissie heeft het bevoegd gezag in haar besluitvorming gesterkt.

In de contacten met de departementale beveiligings-ambtenaren bleef het beleid onverkort gericht op een verdere beperking van het aantal vertrouwensfuncties.

Naar aanleiding van de commentaren van de Secretarissen-Generaal op het hen aangeboden concept Beveiligingsvoorschrift Rijksdienst zijn besprekingen gevoerd. Overeenstemming werd bereikt op punten waar de commentaren en de zienswijze van de opstellers uiteenliepen.

Vorming

In het kader van haar beveiligingsbevorderende taak organiseerde de Hoofdafdeling D informatieve bijeenkomsten ten behoeve van haar relaties bij de Rijksoverheid en het bedrijfsleven.

Voorts werden ter bevordering van de beveiligingszin gesprekken gevoerd met diverse categorieën vertrouwensfunctionarissen.

De Hoofdafdeling D werd in toenemende mate geconfronteerd met vragen uit haar relatiekring over de voortschrijdende behandeling van het Wets-ontwerp Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten.

HOOFDAFDELING SBP

In september van dit jaar onderging dit dienstonderdeel een naamswijziging van Stafafdeling in Hoofdafdeling, omdat het feitelijk niet zozeer een staffunctie vervult ten behoeve van de Dienstleiding, maar veeleer uitvoering geeft aan een integrerend deel van de hoofdtaken van de BVD. De Hoofdafdeling SBP is intussen op dezelfde voet voortgegaan met het verzamelen en in rapportage beschikbaar maken van achtergrondinformatie over de internationale componenten van wat zich aandient als bedreiging van de binnenlandse veiligheid.

In de Sovjet-Unie hebben zich binnen partij en staat geen veranderingen voorgedaan in de machtspolitieke verhoudingen. In de vergrijsde Sovjettop tekent zich een zeker machts evenwicht af dat krampachtig in stand wordt gehouden door een collectief leiderschap, waarin de zieke partijchef eerder een symboolfunctie vervult dan een werkelijke leidersrol. Diens benoeming op 11 april tot staatspresident heeft zijn persoonlijke invloed dan ook niet werkelijk vergroot. Opmerkelijk was de vervanging op 6 september van als Chef van de Generale Staf. Van het partij-establishment afwijkende opvattingen over de verhouding tussen conventionele en atoombewapening lijken de oorzaak te zijn. Zijn ontslag zou op langere termijn van betekenis kunnen zijn voor de Sovjetbenadering van het Oost-Westoverleg over nucleaire ontwapening. Overigens valt nog nauwelijks wijziging te bespeuren in zowel het binnen- als buitenlandse Sovjetbeleid. Nadruk is blijven liggen op reïdeologisering en disciplinering van de bevolking en op een vooralsnog onverzoenlijke opstelling tegenover het "Amerika van REAGAN" en "reactionaire NAVO-kringen in het Westen".

De andere Oosteuropese landen zijn door het Kremlin op soms hardhandige wijze in het Sovjetgareel gehouden of weer teruggedrongen. Dat laatste gold met name voor landen als Oost-Duitsland, Hongarije en Bulgarije, die uit welbegrepen economische eigenbelang bezig waren openingen naar het Westen

te zoeken. Vooral de DDR probeerde daarom de kontakten met West Duitsland te intensiveren, met het oog waarop zelfs een aantal ingrijpende mutaties in de partijtop werd doorgevoerd. Maar onder druk van een felle anti-Westduitse polemiek van de Sovjetpers, daarin gesecondeerd door Tsjechoslowaakse en Poolse media, zag de Oostduitse leider HONECKER, evenals trouwens zijn Bulgaarse collega , zich gedwongen af te zien van een voorgenomen bezoek aan Bonn. Het is nog niet duidelijk of ook de Roemeense leider CEAUSESCU onder Sovjetdwang een dergelijk bezoek zal moeten afzeggen, maar hij heeft al wel enige tegemoetkomende gebaren in de richting van het Kremlin moeten maken in de hoop op enkele economische concessies van Sovjetzijde. In alle Oosteuropese landen werd de repressie van oppositionele krachten onverminderd voortgezet. In Joegoslavië heeft het harde optreden tegen dissidenten zelfs geleid tot een confrontatie tussen "orthodoxen" en "liberalen" in de partijtop.

De Oosteuropese pogingen om de westerse publieke opinie en besluitvormingsprocessen te beïnvloeden ten gunste van de Sovjetopvattingen over de vrede en veiligheid raakten steeds meer gefrustreerd door fundamentele meningsverschillen over de maatschappijssystemen in Oost en West. Tot groot ongenoegen van Oosteuropese zijde werd op enkele internationale vredesmanifestaties door deelnemers uit het Westen steeds nadrukkelijker een koppeling gelegd tussen vrede en mensenrechten. Deze westerse assertiviteit is voor Oost-Europa aanleiding geworden tot een ideologisch offensief en verhoogde inspanning om het verloop van internationale vredesconferenties van verschillende aard en samenstelling naar eigen hand te zetten. Het grootste deel van de westerse vredesbeweging is zich echter in toenemende mate gaan verzetten tegen al te strakke vergaderingsscenario's en voorgekookte slotverklaringen die voor verschillende uitleg vatbaar zijn.

Het Westeuropes communisme heeft een rustig beeld te zien gegeven op enkele uitzonderingen na. Vooral de dood van de Italiaanse CP-leider was aanleiding tot vele beschouwingen over de stagnatie en het actualiteitsverlies van het verschijnsel Eurocommunisme, waarvan hij één der grondleggers is geweest. Algemene conclusie was dat deze vernieuwingsbeweging tegen de aanvankelijke verwachtingen in zich niet heeft weten door te zetten en dikwijls zelfs in haar tegendeel is verkeerd. Zo heeft de CP-Frankrijk zich weer op een nagenoeg volledig orthodoxe en pro-Sovjetpositie teruggetrokken na eerder uit de Franse regeringscoalitie te zijn getreden. Dat betekent overigens dat er op het ogenblik geen enkel Westeuropes land meer is waar nog communisten aan de regering deelnemen. Eén van de oorzaken van de nieuwe koers van de PCF was haar desastreuus verlies bij de verkiezingen voor het Europees Parlement. Bij deze verkiezingen werd trouwens vrijwel over de hele linie de electorale neergang van de Westeuropese CP-en bevestigd.

Het Midden-Oosten en Noord-Afrika, niet in het minst de als pro-westers bekend staande landen, hebben veel te stellen met niet zelden gewelddadige uitingen van shi'itisch activisme en islamitisch fundamentalisme. De Arabische wereld

lijkt af te stevenen op een breuk tussen enerzijds gematigde landen als Egypte en Jordanië en anderzijds radicale regiems zoals het Syrische. Als de wegen definitief uiteengaan zal de PLO nog maar weinig overlevingskansen hebben. De conflicten tussen verschillende Palestijnse groeperingen en de onenigheid tussen PLO-voorzitter ARAFAT en Syrië duren onverminderd voort. Het werd steeds duidelijker dat de Sovjetleiding alles in het werk stelt om ARAFAT terug te zetten op een politieke koers zoals haar Syrische bondgenoot die wenst.

HOOFDAFDELING E

Afdeling Opleiding en Vorming

Overeenkomstig het bepaalde in het Reglement Opleidingen en Examens BVD nr. 21922 S.G./Kabinet, zijn in deze verslagperiode georganiseerd:

- a. twee Basiscursussen Extern, ten behoeve van personeel van de verbindingen van de Dienst.
- b. één Basiscursus Intern, ten behoeve van personeelsleden van de Dienst in z.g. ondersteunende functies.
- c. twee Praktijkcursussen Extern, ten behoeve van personeelsleden van de verbindingen van de Dienst.
- d. één cursus Engels en één Frans, door middel van het Talenpracticum ten behoeve van personeelsleden van de Dienst.

Chef en docenten van de afdeling zijn bij verschillende opleidingsinstituten van Politie en de Krijgsmacht als gast-spreker opgetreden en hebben daarenboven enkele lezingen verzorgd voor ambtenaren van Gemeente- en Rijkspolitie.

In het kader van het vertrek van het hoofd opleidingen van onze Engelse Zusterdienst heeft deze op 20 september 1984 een "afscheidscollege" verzorgd.

Afdeling Onderzoeken

Het grote werkaanbod dat zich aan het einde van de vorige periode begon af te tekenen heeft zich voortgezet. Noodgedwongen moest nu een fors aantal aanvragen geruime tijd in portefeuille worden gehouden, waarbij voortdurend moest worden bezien welke onderzoeken prioriteit verdienden.

Het reeds lang bestaande vervoersprobleem is in de verslagperiode dermate verslechterd dat hiervoor bijzondere aandacht moest worden gevraagd.

Een bijzonder project van de directie C in de Oostduitse sfeer waarbij de afdeling onderzoeken met bijzondere interviews ondersteuning verleent, verloopt bevredigend.

Afdeling Observatie

Opnieuw kon de afdeling een belangrijke bijdrage leveren in het onderkennen van de voorbereidingen tot criminele activiteit van personen uit de "Beweging". In goed samenspel met onze collegae van de Rijkspolitie kon enig tegengas in de richting van de steeds driester wordende aktievoerders worden gegeven.

Ook op het terrein van de contraspionage waren enkele bevredigende resultaten te noteren. Zowel in de Russische als ook in de Oostduitse sfeer konden enige conspiratieve ontmoetingen tussen inlichtingenofficieren en hun contacten worden geobserveerd, hetgeen leidde tot identificatie van die contacten.

Bureau Vertalingen en Uitwerking

In de periode april-september 1984 werden op verschillende Oosteuropese objecten in verband met bijzondere belangen van de desbetreffende afdelingen extra inspanningen geleverd. Voorts werd herhaaldelijk bijzondere ondersteuning verleend aan activiteiten van de directie B in de sfeer van het politiek gewelddadig activisme. Uit een luisteractie verkregen indicaties leidden in de tweede helft van september tot een zeer intensieve bewaking van een tweetal objecten, zulks ter vaststelling van voorgenomen acties en de doelen daarvan.

De sterke aanwas van de aan de zusterdiensten toegezonden rapportage van de hoofdafdeling SBP, leidde tot een dienovereenkomstige groei in de hoeveelheid ter vertaling aangeboden materiaal. Er moet rekening worden gehouden met een blijvend groter aanbod van vertaalwerk.

Met een representant van de Australische zusterdienst werd over het luisterwerk van gedachten gewisseld.

HOOFDAFDELING TD

Afdeling Verbindingen

De reeds gesignaleerde ontwikkelingen op verbindingsinlichtingengebied welke een nieuw licht werpen op het doel van één categorie van KGB-uitzendingen vanuit de USSR hebben zich in de afgelopen periode voortgezet. Het ernstige vermoeden bestaat, dat drie tot vijf zendplannen van de ca.

vijftig tot nu toe onderkende zendplannen, bedoeld zijn ter ondersteuning van in Nederland (of mogelijk in de BENELUX) lopende KGB-operaties. De daarvoor in aanmerking komende buitenlandse zusterdiensten werden op het spoor gezet terwijl intern - in samenwerking met de directie C - het onderzoek wordt voortgezet.

Afdeling Electronica

In overleg met de hoofdafdeling D zijn bij enkele vaste dienstrelaties een aantal technische inspecties uitgevoerd. Bij een van deze inspecties werd een modem (= een apparaat voor de transmissie van computersignalen) aangetroffen dat compromitterende straling produceerde. De gebruiker werd ingelicht.

Op onze aanwijzing is door de fabrikant een modificatie ontwikkeld om het probleem te verhelpen.

Personeel

In de afgelopen periode hebben de effecten van de Arbeidstijdverkortung zich doen voelen. Met name bij de groep medewerkers in roosterdienst werden de reservediensten tot vrijwel nul gereduceerd, terwijl het overwerk toenam tot ongeveer één manjaar. Voor de groep medewerkers in roosterdienst kon uitbreiding met één formatieplaats worden gerealiseerd, waardoor de situatie voorlopig gestabiliseerd lijkt.

AFDELINGEN ACD EN G

Nu de leiding van beide afdelingen in één hand is, is de coördinatie van de vele samenhangende taken en werkzaamheden betreffende documentaire informatieverzorging en automatisering aanzienlijk vergemakkelijkt.

Het werk van de Projectgroep die met de integratie van beide afdelingen is belast, vordert gestaag. Een definitieve formulering van hoofdtaken, beleidsterreinen en organisatiestructuur van het geïntegreerde dienstonderdeel zal binnenkort gereed zijn.

De vorderingen bij de automatisering van de documentenregistratuur hebben gestalte gekregen in de gereedgekomen programma's voor registratie en documentatie van de in- en externe stukken, in het ontworpen systeem voor de toekenning van trefwoorden, in het afgeleide systeem voor bijzondere categorieën van documenten, in de ontwikkelingen in de personele organisatie van de algemene-secretariefunctie.

en in de bestellingen van terminalapparatuur met barcode leespenen. Vanwege de gebleken grotere omvang van het systeembouwwerk is de realisatiedatum een half jaar verschoven tot medio 1985.

Een vooronderzoek is op gang gebracht naar de mogelijkheden voor geïntegreerde verwerking in één geautomatiseerd informatiesysteem van contraspionagegegevens. Een dergelijk systeem, onder de naam TARGET-systeem, zal in eerste instantie worden gericht op de verzameling en verwerking van gegevens in de Sovjet-Russische sfeer. De mogelijke opzet van een TARGET-systeem is middels een presentatie voor de Europese middenkadercursus aan bevriende diensten voorgelegd.

Voor geautomatiseerde opslag en raadpleging van gegevens betreffende personenverkeer van en naar Sovjet-Russische schepen in de verschillende havengebieden is een eenvoudig systeem opgezet.

De ontwikkeling van tekstverwerking wordt gestimuleerd door hier en daar in de Dienst daarvoor faciliteiten te creëren en door gerichte begeleiding van nieuwe gebruikers.

AFDELING FID

De Rijksgebouwendienst heeft een geschikte lokatie gevonden ten behoeve van een nieuw gebouw voor de Dienst. Met het Ministerie van Financiën worden de mogelijkheden van de financiering onderzocht. De gedachten gaan vooral uit naar financiering op lease-basis, gebaseerd op de huurprijzen van de huidige panden. Het in 1981 ingediende plan van eisen wordt thans herzien. Qua oppervlakte zal een gebouw van $\pm 14000 \text{ m}^2$ (netto) noodzakelijk zijn.

De salarisberekeningen voor de personeelsleden van de Dienst bij het Rijks Computercentrum vinden uit beveiligingsoverwegingen op nummer plaats.

Door de invoering van een identificerend financieel - c.q. belastingnummer, waarmee ook het R.C.C. zal gaan werken, kan verwerking op de oude wijze m.i.v. 1 januari 1986 niet meer plaatsvinden.

Met het R.C.C. en de afdeling IVOP (Informatie Voorziening Overheids Personeel) worden besprekingen gevoerd om met behoud van de beveiligingseisen aan het nieuwe systeem te kunnen meedoen. De bedoeling blijft te voorkomen dat door onbevoegden het gehele BVD-personeelsbestand kan worden getraceerd.

HOOFDAFDELING PZ

In de verslagperiode vonden de verkiezingen plaats voor de Overlegcommissie BVD.
Het opkomstpercentage van 90% wekt goede verwachtingen ten aanzien van de aard van het toekomstig overleg.
Met de verkiezingen werd de eerste fase afgesloten van de noodzakelijke renovatie van de overlegstructuur bij de Dienst; in de volgende fase dient de formele regelgeving zijn beslag te krijgen.

Bij de afdeling Personeelszaken heeft een reorganisatie plaatsgevonden waarbij met name aan de zorg voor overlegzaken, vorming en opleiding en het formatiebeleid een meer expliciete plaats in de organisatie is toebedeeld. Hiermee wordt beoogd een betere afstemming tot stand te brengen tussen enerzijds de structuur van de afdeling en anderzijds actuele-, doch vooral ook toekomstige ontwikkelingen op het terrein van het overheidspersoneelsbeleid. De naam van de afdeling is gewijzigd in Hoofdafdeling Personeelszaken.

Ook is een aanvang gemaakt met de automatisering van de personeelsadministratie; e.e.a. zal op termijn leiden tot ~~een~~ z.g. personeelsmanagement-informatiesystemen.

